

La història de les centrals nuclears catalanes

El lema estatunidenc 'Àtoms per a la pau' va intentar netejar la imatge de l'energia nuclear en acabat de la guerra mundial

Josep Pla va ser un defensor acèrrim d'aquest tipus d'energia, fins al punt de proposar una central a la platja de Pals

Manifestació davant de la central nuclear de Vandellòs el juny del 1990 MIQUEL ANGLARILL.

En acabat de la Segona Guerra Mundial, la població d'arreu del planeta relacionava la fissió nuclear molt més amb qüestions bèl·liques que no pas amb la generació d'energia, conseqüència evident de les dues bombes atòmiques llançades sobre el Japó (Hiroshima i Nagasaki, l'estiu del 1945), que van contribuir a posar el punt final a la guerra. Aquesta percepció va causar força maldecaps a l'administració nord-americana, que va haver d'esmerçar molts esforços per netejar la imatge de l'energia nuclear, sobretot davant dels seus contribuents. És així com va néixer (1953) el lema de l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica Àtoms per a la pau, que pretenia justament el que dèiem, revertir el rebuig que generava l'univers atòmic. Qui va quedar

convençut del tot gràcies a aquest eslògan va ser l'escriptor empordanès Josep Pla, que va fer mans i mànigues perquè Catalunya tingués la seva central nuclear, i que s'instal·lés a la platja de Pals (Baix Empordà), al costat d'on hi havia les antenes de Radio Liberty. En aquells moments, l'any 1965, no hi havia cap central activa a l'Estat, perquè la primera no arribaria fins a finals dels seixanta (Zorita, Guadalajara).

Els desitjos de Pla es farien realitat set anys més tard, quan la central de Vandellòs va començar a produir electricitat a través del reactor Vandellòs I. Això sí, no seria a l'Empordà, sinó a l'altre extrem del país, al Baix Camp. Aquesta instal·lació primigènica tenia inversors catalans, perquè la propietat estava repartida entre diverses companyies, però amb majoria local. Les tres elèctriques del país, Fecsa, Hidroelèctrica de Catalunya i Enher, acumulaven a parts iguals el 69% del capital de la societat promotora, Hispano Francesa de Energía Nuclear (Hifrensa). Un 25% pertanyia als francesos d'Électricité de France (EDF), mentre que el 6% restant era propietat de Forces Hidroelèctriques del Segre, una companyia local propietat de la família Gomis.

El 6 de maig del 1972 va ser la data històrica en què per primer cop una central nuclear ubicada a terres catalanes es va connectar a la xarxa elèctrica. Era la tercera a tot l'Estat. Poc abans de la finalització del règim franquista, el govern espanyol tenia plans per obrir ni més ni menys que 20 centrals nuclears al llarg del període 1977-1982. No cal dir que els objectius no es van complir i una de les raons cal buscar-la en la forta oposició popular a l'energia nuclear. D'aquella època és l'eslògan Nuclears? No, gràcies, que es va escampar per Europa com una taca d'oli. Encara que no existeixen proves que ho demostrin, darrerament ha corregut la brama que aquelles campanyes van estar finançades per una Unió Soviètica preocupada per un futur sense la tradicional dependència energètica dels europeus respecte als soviètics.

Aquella primera central, la de Vandellòs I, es va construir amb tecnologia francesa, a través d'un procediment conegut com a GCR o gas-cooled reactor, avui del tot obsolet. Els altres tres reactors catalans, Ascó I, Ascó II i Vandellòs II, van anar entrant en servei de manera esglaonada durant els anys 1984, 1986 i 1988. En aquests

casos, la tecnologia emprada va ser americana, en concret la de la companyia Westinghouse. Una de les diferències entre totes dues tecnologies és que la francesa feia servir un nucli de grafit, mentre que l'americana emprava l'urani com a combustible on generava la reacció en cadena. En el moment de començar a funcionar, Ascó I era propietat de les companyies elèctriques catalanes (Fecsa, Hidroelèctrica i Enher, a més de Segre, SA) i més tard va passar a mans d'Endesa, per causa de la consolidació del mercat elèctric espanyol. En el cas d'Ascó II i Vandellòs II, també els accionistes eren les quatre elèctriques catalanes, amb una central liderada per Fecsa i l'altra per Enher. El fet que els actius nuclears d'Hidroelèctrica de Catalunya passessin a mans d'Hidroelèctrica Española (Hidrola), ha desembocat en el fet que la seva companyia hereva, Iberdrola, ara sigui accionista d'aquestes dues centrals.

Qui va ser l'alma mater de la nuclearització del país va ser l'aleshores president de Fecsa, Joan Alegre Marcet (1917-2013), que va apostar fort per aconseguir la construcció a Catalunya de les centrals nuclears que hem vist i encara tenia plans per obrir-ne alguna més. Durant els seus 13 anys de mandat com a president de la principal elèctrica del país, va aconseguir duplicar la capacitat de generació d'energia de Fecsa, alhora que va diversificar les fonts de producció.

Com hem vist, el pitjor moment de la història nuclear catalana va ser la nit del 19 d'octubre del 1989, quan un accident provocat per un incendi va estar a punt de tenir efectes devastadors. Fruit d'aquella nit de pànic, el reactor va ser clausurat i en l'actualitat es troba en procés de desmantellament, un procediment que està previst enllestir a partir del 2028, quan es retirarà el calaix del reactor i totes les estructures internes. Els residus radioactius de la central van ser traslladats a França per via fèrria, fins i tot passant pel bell mig de Barcelona, fet que va causar perplexitat entre la població catalana. A l'Estat espanyol l'entitat responsable de gestionar els residus radioactius i de desmantellar les centrals nuclears és l'Empresa Nacional de Residuos Radioactivos, SA (Enresa), creada l'any 1984. No només s'encarreguen de les centrals nuclears, sinó també de qualsevol altra instal·lació generadora de residus d'aquest tipus, sobretot sanitàries i industrials. Des del Nadal passat, la companyia està presidida per l'enginyera Olga García.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 06-11-2025, Pàgina 4

-El Punt Avui. Nacional 06-11-2025, Pàgina 4

Font del document:

<http://www.elpuntavui.cat/economia/article/18-economia/2590004-la-historia-de-les-centrals-nuclears-catalanes.html>